

УДК 11:504.7

Костенко В. Г., доктор філософії, професор ©**Федишин Я. І.**, доктор філософії, професор*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С. З. Гжицького*

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Самостійна робота – це форма навчання, при якій студент засвоює необхідні знання, навчається планомірно і систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності; її відмінність від інших форм навчання в тому, що вона передбачає здатність студента самоорганізувати свою роботу відповідно до поставлених завдань.

Ключові слова: *самостійна робота, самооцінка знань, мотивація та навички самоосвіти, пізнавальні здібності.*

Самостійна робота студентів здійснюється за двома формами, а саме: тематична і загальна. На тематичну самостійну роботу відводиться 25-35% від обсягу годин, що даються навчальним планом на самостійну роботу, а на загальну - 65-75%. Розподіл годин на кожен із видів встановлюється кафедрою із урахуванням необхідних реальних затрат часу на їх виконання.

На аудиторних заняттях неможливо дати тієї маси знань, яка постійно збільшується в кількісно-якісному відношенні, іноді навіть виходячи за межі навчальних планів, але це не означає, що вони якимось чином загалом виходять із системи навчального процесу.

Самостійна робота студента визначається низкою чинників, серед яких найбільш важливими є такі, як індивідуальний творчий характер роботи студента над матеріалом і різноманіття форм діяльності студентів у процесі пошуку найбільш вагомих знань, відповідно до обраної ними професії. Самостійна робота студента формує не тільки знання, а й переконання у необхідності їх утилітарності в майбутньому, вона виробляє відповідну мотивацію та навички самоосвіти, які будуть його супроводжувати все життя, бо освіта не закінчується з одержанням диплома. Людина, яка не займається самоосвітою, безнадійно відстає від інших колег у фаховому, політичному та культурному аспектах. Не випадково, що концепція «освіта на все життя» нині витіснена концепцією «освіта впродовж життя», яка була прийнята світовим співтовариством і стала основою для програми ЮНЕСКО.

Самостійна робота визначає рівень засвоєння студентом знань на лекціях, семінарських та практичних заняттях. Саме в процесі самостійного опрацювання матеріалу суб'єкт бачить ті прогалини в знаннях, які йому слід

ліквідувати негайно, тому що в іншому разі вони можуть стати серйозною перешкодою до опанування певного навчального блоку в цілому.

Для студентів заочної (дистанційної) форми навчання самостійна робота є основним видом навчання.

Підготовка студентів до самостійної роботи й керівництво нею поділяється на три великі блоки: мотиваційний, технологічний і організаційний.

Функцією мотиваційного блоку є цілеспрямоване акцентування викладачами важливості самостійної роботи для опанування всією системою знань певної дисципліни. При цьому кожна проблема, яку необхідно вирішувати в процесі самостійної роботи, повинна бути детально продумана в плані послідовності етапів і кожен із них повинен бути забезпечений системою навчально-методичних засобів із зазначенням конкретного підручника та навчального посібника з виділеними у них розділами і сторінками. Перевантаження студентів навчальною літературою, виходячи з того «чим більше рекомендовано, тим краще – щось таки прочитають» обертається негативним боком. Відчуваючи себе перевантаженим, а іноді не вміючи кваліфіковано визначити в рекомендованій літературі найбільш важливе для висвітлення того чи іншого питання, студенти втрачають інтерес до самостійної роботи, орієнтуються на мінімальне її виконання.

Взаємоузгодження робочої навчальної програми з програмами інших навчальних дисциплін є запорукою зняття перевантаження студентів. При цьому варто мати на увазі, що самостійна робота, хоч і не лімітована так жорстко як, наприклад, лекція, лабораторно-практичне чи семінарське заняття, але саме вона при належній її організації найбільше самоорганізовує людину. Це є неабиякою рисою майбутнього спеціаліста, адже через кілька років він сам визначатиме шляхи свого самовдосконалення. Як свідчать соціологічні дослідження, ті студенти, які були активно задіяні в самостійній роботі, ставши спеціалістами, значно успішніше вирішують виробничі, фінансові, освітнянські, науково-дослідні проблеми, ніж ті, які цю роботу в студентські роки виконували формально або займалися нею мало.

Другим важливим блоком самостійної роботи є технологічний. В його основі лежить завдання навчити студентів вміло користуватись літературою, вибирати саме те, що найбільше розкриває дану конкретну тему. При цьому важливим є застереження від надмірного захоплення матеріалом, який хоч і стосується якимось чином даної теми, але спрямований, в основному, на висвітленні іншого питання. Соціологічні дослідження виявили, що майже половина (47,3%) студентів стаціонарного навчання на запитання, що їм заважає вчитися, відповідали: невміння самостійно працювати з програмним матеріалом. Це передбачено також умовами кредитно-модульної системи навчання згідно з Болонською угодою.

Вирішальне значення в самостійній роботі належить її організації. Вже сама суть самостійної роботи передбачає вміння студента до самоорганізації, але, як свідчить практика педагогічної праці, цей процес проходить значно успішніше, якщо викладач в загальних рисах визначить студентам, що повинно

стати результатом самостійної роботи і яким чином його досягти. При правильній, вмілій організації самостійної роботи у студента формуються навички дослідницької роботи. А ця робота вимагає чіткої наукової дисципліни, раціонального розподілу часу на висвітлення і обґрунтування певного розділу чи етапу дослідницького процесу, конкретного співвідношення праці і відпочинку, занять в аудиторії, бібліотеці та в домашніх умовах.

Однією з визначальних рис самостійної роботи у вищих навчальних закладах освіти є її індивідуальний характер. Разом з тим існують загальні умови організації самостійної роботи студентів. Однією з таких умов є планування самостійної роботи.

Щоб успішніше реалізувати заплановану самостійну роботу, необхідно на початку семестру довести до відома студентів робочий план дисципліни, яка вивчається на даному семестрі по модулях і змістовних модулях. Систематично контролювати виконання плану, відзначити вивчення певних тем, їх початок і закінчення. Зіставляючи результати і час на їх засвоєння можна певніше визначити на які з питань необхідно збільшити чи зменшити увагу в часовому вимірі, які потребують фрагментарного висвітлення, а які більш ґрунтованого.

Мудрість дають ті знання, які приведені в логічну систему, коли людина одне положення може пов'язати з іншим, застосувати його, співвіднести з реальними умовами, зробити правильні висновки. А це в комплексі з іншими формами навчання і дає самостійна робота студента під керівництвом викладача, який ненав'язливо звертає увагу молодій людині на найменш з'ясовані моменти, допомагає студенту заповнити прогалини в його знаннях. Іноді, в процесі роботи зі студентами, викладач і сам переосмислює вже здавалось би встановлені істини, робить відповідні висновки.

Практика свідчить, що чим більше студенти були задіяні в самостійній роботі в студентські роки, тим краще вони виявляють себе як науковці після закінчення вищого закладу освіти. Деякі з них в науковій царині реалізують себе навіть ще в стінах вузу. Можна навести багато прикладів, коли студенти під керівництвом викладачів були співавторами наукових пошуків, відкриттів, вносили різні раціоналізаторські пропозиції.

Підводячи підсумок сказаному про зміст самостійної роботи студентів, можна виділити такі важливі положення:

- самостійна робота вимагає системності і послідовності у виконанні поставлених на лекціях, семінарських і практичних заняттях завдань;
- самостійна робота є ефективним засобом розвитку пізнавальних можливостей студента, важливим чинником творчої наукової активності студентської молоді.

Література

1. Драч М.П., Цісарик О.Й., Берко Й.М., Степанюк О.І., Мельник О.М., Тирановець В.І. Кредитно – модульна система як елемент Болонського процесу в Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Аграрна освіта. Наука і методика. Збірник науково-методичних праць. Випуск 10. С.11-18, 2007

2. Лузан П.Г., Дьомін А.І., Рябець В. І. Формування активності студентів у навчанні. -К.: Вища школа, 1998

3. Палеха Ю. И., Герасимчук В.І., Шиян О.М. Основи психології і педагогіки: Навчально-методичний посібник. –К.: Видавництво Європ. Університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 1999.

Summary

Kostenko V. G., Fedyshyn Y.I.

***Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after
S. Z. Gzhytskyj***

The article deals with the role of students optional work in higher schools in traing of specialists of high quality.

Стаття надійшла до редакції 1.09.2010